

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ. — Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Τὶ εἶναι ὁ ἄνθρωπος; — Ἡ οὕτω καλουμένη δρθόδοξος ἀπόκρισις. — Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀπόκρισις. — Ἡ ἀπόκρισις τῶν Γραφῶν. — Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. — Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. — Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή. — Σύγχυσις συνεπεία ἐσφαλμένης μεταφράσεως. — Ἡ πολλαπλασιάσις τῶν ψυχῶν. — Τί ἐστὶν «Σιεδλ», καὶ «Ἄδης», ἔνθα πᾶσαι αἱ ψυχαὶ μεταβαίνουνσι κατὰ τὸ μεταξὺ θανάτου καὶ ἀναστάσεως διάστημα; — Αἱ Γραφικαὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος διακηρύξεις ἰδιαιτέρως ἑκάστη ἐξεταζόμεναι.

«Τὶ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὥστε νὰ ἐνθυμηθῆσαι αὐτὸν; ἢ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὥστε νὰ ἐπισκέπηται αὐτὸν; Σὺ δὲ ἔκαμες αὐτὸν ὀλίγον κατώτερον τῶν ἀγγέλων, καὶ μὲ δόξαν καὶ τιμὴν ἐστεφάνωσας αὐτὸν. Κατέστησας αὐτὸν κύριον ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ: πάντα τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας, ἔτι δὲ καὶ τὰ ζῶα τοῦ ἀγροῦ: τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης.» — Ψαλμ. η΄. 4—8.

ΟΠΟΙΟΝ μέγα ὄν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὥστε ὁ Δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος τοιοῦτον ἔλαβεν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ καὶ εὐημερίας, ὥστε νὰ προνοήσῃ τόσον γενναιοδῶρως διὰ τὴν μετ’ αὐτοῦ συνδιαλλαγὴν—ἐπιδιώξας ταύτην ἀκόμη καὶ μέσφ τῆς θυσίας τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ; Ὁφείλομεν ὅθεν νὰ ἔχωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβεστέραν γνῶσιν τοῦ ὑψίστου τούτου ἐξ ὅλων τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ καὶ ἐντούτοις αἱ δυνάμεις τῆς ἡμετέρας κρίσεως εἶναι τόσον περιορισμέναι, καὶ τόσον καθωρισμένα τὰ ὄρια τῶν γνώσεων ἡμῶν, ὥστε, καθ’ ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐξαριώμεθα σχεδὸν καθ’ ὀλοκληρίαν ἐκ τοῦ ὅ,τι ὁ πλήρης ἀγάπης Δημιουργὸς ἡμῶν ἐγνώρισεν ἡμῖν ἐν τῷ Λόγῳ Αὐτοῦ. Καίτοι

δὲ τὸ λόγιον, ὅτι «Ἡ μεγαλειτέρα μελέτη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι ὁ ἄνθρωπος», ἐγένετο πλεον παροιμιῶδες, ἐντούτοις, θαυμασιὸν εἶπεῖν, ὅτι ὀλίγα ζητήματα ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀνθρωπότης διατελεῖ μᾶλλον συγκεχυμένη καὶ ἐν ἀμηχανία, ὅσον ἐπὶ τοῦ ζητήματος—Τὶ εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Δύο τινὲς δοξασίαι ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, οὐδετέρα τῶν ὁποίων, διατεινόμεθα, εἶναι ὀρθὴ καὶ Γραφικὴ τοιαύτη. Μ' ὅλον ὅτι δὲ ἀμφότεραι αὗται ἐνέχουσι στοιχεῖά τινα ἀληθείας ἐν ἑαυταῖς, ἀμφότεραι εἶναι κατὰ βάθος ἐσφαλμένοι καὶ ἀπατηλαί, εἰς βαθμὸν ὥστε καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη οἵτινες δὲν ἀπεπλανήθησαν ὑπ' αὐτῶν ἐπηρεάσθησαν οὐχ' ἥτιον καὶ περιήχθησαν εἰς τοιαύτην σύγχυσιν ὑπὸ τῶν πλανῶν αὐτῶν, ὥστε νὰ ἀποστερῶσι πολλὰς ἀληθείας τῆς δυνάμεως, τῆς βαρύτητος καὶ σπουδαιότητος αὐτῶν, καὶ εἰς πολλὰς πλάνας νὰ προσδίδωσι φαινομενικότητα ἀληθείας. Τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν, ὅθεν, ἡμέτερον ζήτημα εἶναι μεγίστης σπουδαιότητος τοιοῦτον διὰ πάντας ὅσον ἐπιθυμοῦσι νὰ γνωρίσωσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἔχωσι πλήρη τὴν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς ὠφέλειαν εἰς τε τὰς καρδίας καὶ τὸν βίον αὐτῶν. Εἶναι δὲ κατ' ἐξοχὴν σπουδαῖον τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑπὸ μελέτην καὶ συζήτησιν θέμα—τὸ τῆς Ἐξιλέωσεως τ. ἔ. καὶ Καταλλαγῆς. Ὁ μὴ ἔχων σαφῆ ἀντίληψιν τοῦ τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος, θὰ εὕρη δύσκολον, ἂν ὄχι ἀδύνατον, τὸ νὰ κατανοήσῃ σαφῶς τὰς διδασκαλίας τῶν Γραφῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου ἐξιλέωσιν καὶ καταλλαγὴν—τὴν λειτουργίαν καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Θὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα τὴν γενικῶς πρεσβευομένην καὶ οὕτω καλουμένην ὀρθόδοξον δοξασίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, — Τὶ εἶναι ὁ ἄνθρωπος; ἀκολούθως τὴν αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν θεωρίαν, καὶ τέλος τὴν Γραφικὴν θεωρίαν, ἡ ὁποία, πιστεύομεν, εἶναι διάφορος τῶν δύο ἄλλων, πολὺ μᾶλλον λογικωτέρα ἀμφοτέρων αὐτῶν, καὶ ἡ μόνη βᾶσις πρὸς προσήκουσαν συμφωνίαν καὶ συμβιβασμὸν μεταξὺ τῶν δύο.

Ἡ ΠΕΡΙ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΛΕΓΟΜΕ- ΝΗ ΔΟΞΑΣΙΑ.

Τὸ ζήτημα, Τὶ εἶναι ὁ ἄνθρωπος; ἀπὸ τῆς οὕτω καλουμένης «ὀρθοδόξου θεολογικῆς ἀπόψεως» (τὴν ὁποίαν ὁμῶς ἡμεῖς ἀμφισβητοῦμεν) θεωρούμενον, συνοψίζεται εἰς τὸν ἑξῆς περίπου ὀρισμὸν: Ὁ ἄνθρωπος εἶναι σύνθετος ἐκ τριῶν μερῶν, ἐκ σώματος, πνεύματος, καὶ ψυχῆς τὸ σῶμα γεννᾶται κατὰ τὸν συνήθη τρόπον, καθ' ὃν καὶ τὸ τῶν λοιπῶν ζώων, ἐξαιρέσει μόνον ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως ὁ Θεὸς παρεμβαίνει, καὶ, κατὰ ἀνεξερεύνητόν τινα τρόπον, ἐμφυτεύει εἰς τὸ σῶμα πνεῦμα καὶ ψυχὴν, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι μέρος Αὐτοῦ, καὶ τὰ ὅποια, ὡς μέρη τοῦ Θεοῦ, τυγχάνουσι ἀκατάστροπτα, καὶ οὐδέποτε δύνανται ν' ἀποθάνωσι. Τὰ δύο ταῦτα μέρη, πνεῦμα καὶ ψυχὴ, οἱ ὀρθοδοξοῦντες αὐτοὶ θεολόγοι ἀδυνατοῦσι νὰ διακρίνωσι καὶ ἀποχωρίσωσι, καὶ συνεπῶς μεταχειρίζονται τοὺς ὄρους αὐτοὺς ἐναλλάξ καὶ ὡς ἔρχεται εἰς αὐτοὺς εὐκολώτερον. Ἀμφότεροι οἱ ὄροι οὗτοι (πνεῦμα καὶ ψυχὴ) ἐκλαμβάνονται ὡς σημαίνοντες τὸν πραγματικὸν ἄνθρωπον ἐν ᾧ ἢ σὰρξ θεωρεῖται καὶ κρίνεται ὅτι εἶναι τὸ ἐξωτερικὸν ἐπένδυμα τοῦ πραγματικοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῷ ὁποίῳ κατοικεῖ οὗτος καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ ζωῆς, ὡς ἐνοικία. Κατὰ τὴν ὥραν δὲ τοῦ θανάτου, διατείνονται, ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ἐλευθεροῦται καὶ ἐξέρχεται τοῦ δεσμοτηρίου αὐτοῦ τῆς σαρκὸς, καὶ εὕρισκει ἑαυτὸν εἰς κατὰστασιν πολὺν περισσότερον σύμφωνον πρὸς τὸν χαρακτῆρά του.

Μὲ ἄλλους λόγους, οἱ ἀξιοῦντες ὅτι ὀρθοδοξοῦσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος πρесеβέουσιν ὅτι ὁ πραγματικὸς ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἐπίγειον ὄν, ἀλλὰ πνευματικὸν ὄν, ἐντελῶς ἀνάρμοστον καὶ ἀκατάλληλον διὰ τὴν γῆν, εἰμὴ μόνον καθ' ὅσον ἢ ἐν τῷ σαρκίνῳ σώματι πείρα αὐτοῦ προσαρμόζει αὐτὸν πρὸς ταύτην. Ὅποταν δὲ ἀπαλλάσσηται τοῦ σώματος διὰ τοῦ θανάτου, τότε, λέγουσιν, ἀπολαμβάνει μεγάλην εὐλογητὴν πείραν, καίτοι καθ' ὃν χρόνον ἔζη ἐν τῷ σώματι, κα-

τέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἐξακολουθήσῃ ζῶν ἐν τῇ σαρκίῃ κατοικίᾳ, μεταχειριζόμενος φάρμακα, ἐπιχειρῶν ταξείδια, καὶ ἐφαρμόζων πάντα κανόνα ὑγιεινῆς, καὶ πᾶσαν ἐφεύρεσιν, ὅπως παρατείνῃ τὴν ἐν τῇ σαρκὶ ζωὴν, ἥτις ὁμῶς ἀξιοῦσιν, κατὰ θεωρίαν, δυσχερῶς προσαρμόζεται πρὸς τὰ ὁποῖα οὗτος χρησιμοποιεῖ μέσα καὶ ἀπολαύσεις. «Ἡ ἀπελευθέρωσις» δ' αὕτη, ἥτις καλεῖται «θάνατος», ἐκτιμᾶται ὡς οὕσα ἐν ἄλλο βῆμα ἐν τῇ ἐξελικτικῇ πορείᾳ: καὶ εἰς τὸν νοῦν ἢ τὴν διάνοιαν πολλῶν τοιαύτη τις μέλλουσα ἐξέλιξις, ἀπὸ τῶν γῆινων συνθηκῶν εἰς οὐρανίους τοιαύτας, ἀπὸ ζωϊκῶν εἰς πνευματικὰς συνθήκας, κρίνεται ὡς λογικὴ ἐξήγησις, καὶ ἔκβασις σύμφωνος πρὸς τὸ ἐπιστημονικὸν συμπέρασμα, καθ' ὃ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐδημιουργήθη ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐξελίχθη εἰς τοιοῦτον διὰ μέσου μακρῶν αἰώνων, ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάσματος τῶν προϊστορικῶν χρόνων εἰς μικρόβιον, καὶ ἀπὸ τοῦ μικροβίου, μέσῳ πρικίλων βαθμίδων καὶ ὁδοιποριῶν, εἰς πίθηκον, καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ πιθήκου εἰς τὴν παροῦσαν ἀνθρωπίνην κατάστασιν. Πρὸς τούτοις ἀξιοῦσιν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐν τῇ πρωτογόνῳ αὐτοῦ καταστάσει, ἦν κατὰ πολὺ ὑποδεέστερον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τῆς σήμερον, ὅτι ἡ ἐξέλιξις φέρει τὴν ἀνθρωπότητα ὀλονὲν εἰς τὰ πρόσω, καὶ ὅτι ἡ ἐπομένη βαθμὶς πρὸς τὰ ἔμπροσ, διὰ πᾶν ἀνθρώπινον ὄν, εἶναι ἡ μεταμόρφωσις, ἢ ἐξέλιξις αὐτοῦ εἰς κατάστασιν πνευματικὴν, εἰς κατάστασιν ἀγγέλων καὶ θεῶν ἢ δαιμόνων.

Πάντα ταῦτα εἶναι λίαν κολακευτικά διὰ τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος διότι, καίτοι ἀφ' ἑνὸς ἢ τοιαύτη θεωρία ἀνομολογεῖ ὡς πρόγονον αὐτοῦ κτήνός τι τῆς κατωτάτης νοητικῆς βαθμίδος, ἀξιοῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀφ' ἑτέρου τὰ ὑψιστα προσόντα καὶ κατορθώματα, εἰς ἃ ἔχει ἀφικθῆ, ὡς ἐπίσης καὶ μέλλουσάν τινα περαιτέρω ἀνύψωσιν. Οὐδὲ περιορίζεται ἡ τοιαύτη δοξασία εἰς τοὺς λαοὺς τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν καὶ μόνον κατὰ γενικόν τινα τρόπον πάντες οἱ εἰδωλολατρικοὶ λαοί, ἀκόμη καὶ οἱ ἄγριοι, ἔχουσιν οὐσιωδῶς τὴν αὐτὴν περὶ ἀνθρώπου πεποίθησιν, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι οὗτοι δὲν ἀνάγουσι τόσον ὀπίσω καὶ τόσον μακρὰν τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ. Ἡ

δοξασία αὕτη εὐρίσκει ὑποστηρικτὰς μεταξὺ πάντων τῶν ἐθνικῶν φιλοσόφων, καί, μέχρι βαθμοῦ τινος, αὕτη ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων τῆς σήμερον, οἵτινες, καίτοι διατυποῦσι τὸ ζήτημα ὀλως διαφόρως, οὐχ' ἦτιον ὁμως ἀγαπῶσι νὰ ἐντυφῶσιν εἰς ἐλπίδας μελλούσης ζωῆς κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ἐξελίξεως, καὶ ἱκανοποιηθῆ οὕτως ἢ ματαιοδοξία των κατὰ τρόπον ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συμφωνοῦντα πρὸς τὰ ἴδια αὐτῶν ἐπιστημονικὰ ἐξαγόμενα, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν σπινθῆρα τῆς ζωῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΩΣ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀπόκρισις εἰς τὸ ζήτημα, Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; εἰς ἀπλῆν γλῶσσαν ἐκτιθεμένη, θὰ ἠδύνατο νὰ διατυπωθῆ ὡς ἐξῆς: Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον τοῦ ὑψίστου ἐξ ὀλων τῶν μέχρι τοῦδε ἀναπτυχθέντων καὶ γνωστῶν τύπων. Κέκμηται σῶμα τὸ ὁποῖον διαφέρει τοῦ σώματος τῶν λοιπῶν ζῶων, καθ' ὅτι τοῦτο εἶναι ἡ ὑψίστη καὶ εὐγενεστάτη σωματικὴ ἀνάδειξις καὶ ἀνάπτυξις. Ἡ ἐγκεφαλικὴ αὐτοῦ κατασκευὴ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν τῶν κατωτέρων ζῶων, ἀλλ' εἶναι τῆς μᾶλλον ἐξοχώτερον ἀνεπτυγμένης καὶ ἐξηυγενισμένης τάξεως, μετὰ ἐπιπροσθέτων καὶ μεγαλειέρων δυνάμεων καὶ προσόντων, ἅτινα καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον φύσει κυρίαρχον καὶ βασιλέα τῶν ὑποδεεστέρων αὐτοῦ πλασμάτων. Ἡ πνοὴ ἢ τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ταῦτόν πρὸς τὸ τῶν λοιπῶν ζῶων. Ὁ ὀργανισμὸς καὶ ὁ σπινθῆρ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου προέρχονται ἐκ τῶν γεννητόρων αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον καθ' ὃν τὰ ζῶα λαμβάνουσι τὴν ζωὴν καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀπὸ τῶν γονέων των.

Ἡ ἐπιστήμη ἀναγνωρίζει πάντα ἄνθρωπον ὡς ψυχικὸν ἢ αἰσθητικὸν ὄν. Καθ' ὅσον ὁμως ἀφορᾷ τὸ μέλλον τὴν αἰωνιότητα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ἡ ἐπιστήμη οὐδεμίαν ἀπολύτως σχετικὴν νύξιν ἔχει νὰ προσφέρῃ, μηδὲν εὐρίσκουσα ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ στηρίξῃ συμπέρασμα, ἢ ἀκόμη καὶ λογικὴν τινα ὑπόθεσιν. Ἡ ἐπιστήμη, ἐντούτοις, καίτοι οὐδόλως

φιλοσοφεῖ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ἐλπίζει ὁμως εἰς τι μέλλον συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐξελίξεως, καὶ τὸ ὅποιον πιστεύει δύναται ν' ἀνιχνεύσῃ εἰς τὸ παρελθόν. Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ὑπερήφανος διὰ τὰς ρηθείσας ἐξελικτικὰς διαβαθμίσεις, τὰς μέχρι τοῦδε ἐπιτελεσθείσας ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτῆς, τοῦ φυσικοῦ νόμου, καὶ εὐελπιστεῖ ὅτι ἡ ἰδία λειτουργία τῶν φυσικῶν νόμων θέλει φέρει τελικῶς τὴν ἀνθρωπότητα (ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως προσωπικοῦ Θεοῦ) εἰς ἀσυγκρίτως περισσότερον θεοειδεῖς καὶ κυριάρχους ὄρους καὶ συνθήκας παρὰ τοὺς παρόντας τοιοῦτους.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΞ ΑΠΟΨΕΩΣ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ.

Ἡ τῶν Γραφῶν διδασκαλία ἐπὶ τοῦ ζητήματος, καίτοι συμφωνοῦσα ἐπὶ τινων σημείων πρὸς ἀμφοτέρας τὰς δύο προεκτεθείσας δοξασίας, ἀμφισβητεῖ ταύτας κατὰ τὸν μᾶλλον ἀπόλυτον τρόπον ἐπὶ τινων ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων αὐτῶν ἀρχῶν. Αἱ Γραφαὶ δὲν θεωρολογοῦσιν, [ἀλλὰ, ὡς φωνῆ] ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ, ὁμιλοῦσι δέοντως μετ' ἐμφάσεως καὶ κύρους, διακηρύττουσαι τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ διδασκαλία δὲ τῶν Γραφῶν εἶναι ἡ μόνη συνεπῆς, καὶ ἐπομένως ἡ μόνη ἀληθῶς ἐπιστημονικὴ καὶ ὀρθόδοξος διδασκαλία ἐπὶ τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ζητήματος. Ἄλλ' ἢ ὑπὸ τῶν Γραφῶν διατύπωσις καὶ ἔκθεσις τοῦ ζητήματος δὲν θωπεύει οὐδὲ κολακεύει τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερηφανίαν δὲν παριστᾷ τὸν ἄνθρωπον ὡς τὸν ἐξελικτὴν ἑαυτοῦ, οὐδὲ ἀποδίδει τοιοῦτον τι γεγονός εἰς θεὸν τῆς φύσεως, ὁ ὅποιος δὲν εἶναι Θεὸς. Ἡ τῶν Γραφῶν περὶ ἀνθρώπου διδασκαλία ἀποδίδει εἰς τὸν Θεὸν τὴν δόξαν διὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ δημιουργίαν (ἐν τῷ Ἀδάμ), κατὰ τὴν θεϊαν ὁμοιότητα, καὶ ἐπιρρίπτει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν μομφὴν διὰ τὴν ἀποτυχίαν αὐτοῦ ὅπως διατηρήσῃ τὴν ὁμοιότητα ταύτην, διὰ τὴν εἰς ἁμαρτίαν πτώσιν αὐτοῦ, καὶ δι' ὅλας τὰς συνεπείας τῆς ἁμαρτίας — τὰς διανοητικὰς, καὶ τὰς φυσικὰς, ὡς καὶ τὴν ἡθικὴν μέχρι θανάτου πτώχευσιν καὶ ἐξάντησίν του. Ἡ Γραφικὴ διδασκαλία ἀποδίδει ἐπίσης εἰς

τὸν Θεὸν τὴν τιμὴν, ἀποκαλύπτουσα ἡμῖν τὸ ἔλεος καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐν τῇ πεπιτωκυῖα αὐτοῦ καταστάσει, ἐν τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ περὶ ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, διὰ χειρὸς τοῦ Λυτρωτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὸν Χιλιετῆ αἰῶνα.

Γόνιμος πηγὴ συγχύσεως εἰς τὴν διάνοιαν πολλῶν Χριστιανῶν μελετῶντων ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἰδίως πειρωμένων νὰ σχηματίσωσι πεποίθησιν περὶ τοῦ τι αἱ Γραφαὶ διδάσκουσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, εἶναι ἡ ἀποτυχία αὐτῶν εἰς τὸ νὰ διακρίνωσι μεταξὺ ἀνθρωπότητος ἐν γένει καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ μικροῦ ποιμνίου, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐκλέγει ἐκ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρόντος αἰῶνος, καὶ παρασκευάζει αὐτοὺς καταλλήλους διὰ νέας καὶ ὑπερανθρωπίνους πνευματικὰς συνθήκας. Ἀποτυγχάνοντες δὲ νὰ «ὀρθοτομῶσι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας», ἐφαρμόζουσιν ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων τὰς δηλώσεις καὶ ὑποσχέσεις τῶν Γραφῶν, καὶ ἰδίως τῆς Καινῆς Διαθήκης, αἵτινες ἀπευθύνονται μόνον εἰς τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αἵτινες οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὰς περὶ ἀποκαταστάσεως ἐλπίδας, αἵτινες ἀφορῶσιν ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. «Αἱ μέγιστα καὶ τίμια αὐτὰ ἐπαγγελίαι» εἶναι κατ' ἀναλογίαν τόσον ἀπραγματοποίητοι καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν κόσμον, ὅσον αὐτὰ εἶναι ἀληθεῖς καὶ πραγματοποιήσιμοι καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἐκκλησίαν. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι, παρανοοῦνται οἱ λόγοι τοῦ Ἀπόστολου, «τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ τὴν δικαιοσύνην» (Ρωμ. γ'. 10), οἱ ὁποῖοι ἐφαρμόζονται μόνον ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας : τοιουτοτρόπως δὲ καὶ αἱ ἰδικοὶ καὶ ἰδιαίτεροι ὄροι καὶ συνθήκαι τῆς κλήσεως τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν παρόντα Εὐαγγελικὸν αἰῶνα, ἐξηγοῦνται ὡς σημαίνοντες τὸ α τό, ἀναφορικῶς πρὸς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα. Αἱ λέξεις «νεκρὸν» καὶ «ζωὴ» χρησιμοποιοῦνται κατὰ σχετικὴν σημασίαν, περὶ ἐκείνων οἵτινες, δικαιοθέντες διὰ πίστεως, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, λογίζονται ὡς ἀπαλλαγέντες ἐν ταύτῳ ἀπὸ τῆς καταδίκης τοῦ θανάτου πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως παραστήσωσι τὰ σώματά των ζῶσαν

θυσίαν, λογαριάζοντες καὶ μεταχειριζόμενοι τὰ σώματά των ὡς νεκρά, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ γῆινα δικαιώματα καὶ συμφέροντά των : καὶ λογαριάζοντες ἑαυτοὺς ὡς μὴ ὄντας πλέον σαρκικά ἢ ἀνθρώπινα ὄντα, ἀλλ' ὡς «νέα κτίσματα», ἀποκηθέντα εἰς νέαν φύσιν διὰ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ. Ὡς τοιοῦτοι δὲ, οἱ δεδικαιωμένοι καὶ ἡγιασμένοι πιστοὶ (ἢ Ἐκκλησία) ἀναγνωρίζουσιν ἑαυτοὺς, ἀπὸ θείας ἀπόψεως, ὡς λαβόντες νέον πνεῦμα ζωῆς διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ὑπακοῆς Ἄλλὰ παρομοία ἐκδοχὴ καὶ χρῆσις τῶν λέξεων «νεκρόν» καὶ «ζωή», ἐν σχέσει πρὸς τὸν κόσμον, ἤθελεν εἶσθαι ὄλως ἀνάρμοστος, διότι ὁ κόσμος δὲν ἔχει ἄλλην τινὰ φύσιν ἐκτὸς τῆς μιᾶς ἀνθρωπίνης φύσεως διότι ὁ κόσμος δὲν ἀνεγεννήθη, καθ' οἷανδήποτε ἐννοίαν τοῦ λόγου.

Ἐτερόν τι χωρίον, συχνάκις ἐπὶ τοῦ κόσμου ἐσφαλμένως ἐφαρμοζόμενον, καὶ τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὰ ἀφιερωμένα τέκνα τοῦ Κυρίου, λέγει; «Ἐχομεν τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν δοστράκινις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἢ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν». (Β. Κορθ. δ' . 7.) Καὶ ἐνταῦθα τὰ λεγόμενα ἀφορῶσι μόνον τὴν Ἐκκλησίαν, τοὺς λαβόντας τὸν νέον νοῦν, τὴν νέαν φύσιν. Οὗτοι ἔχουσι τὸν θησαυρὸν τοῦτον τῆς νέας φύσεως, ἐν τῷ φυσικῷ σώματι, τὸ ὁποῖον λογίζεται ὡς νεκρόν, καὶ ἐνταῦθα καθ' ὁρίζεται ὡς «δοστράκινον σκεῦος». Ἡ τοιαύτη δὲ παραδειγματικὴ ἐξεικόνησις εἶναι ἐντελῶς ὀρθή, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν τάξιν εἰς ἣν ἐφαρμόζεται, τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἶναι καθ' ὀλοκληρίαν ἐσφαλμένη νὰ ἐφαρμόζηται ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει, καὶ ὑποτίθεται ὅτι πᾶν ἀνθρώπινον ὃν ἔχει οὐράνιον θησαυρὸν ἢ νέαν φύσιν, καὶ ὅτι τοιοῦτοτρόπως πᾶν ἀνθρώπινον σῶμα εἶναι καὶ ἐν δοστράκινον σκεῦος ἢ δοχεῖον διὰ τοιαύτην νέαν φύσιν. Ὁ κόσμος δὲν ἔχει εἰμὴ μίαν μόνην φύσιν, τὴν ἀνθρωπίνην τοιαύτην: δὲν ἔχει καμμίαν ἄλλην νέαν φύσιν, εἴτε ὡς θησαυρόν, εἴτε ὑπὸ οἷανδήποτε ἄλλην σημασίαν οὐδὲ ὑπάρχει οἰαδήποτε ὑπόσχεσις ὅτι θέλει ἔχει ποτὲ τοιαύτην. Τούναντίον ἡ ὑψίστη δυνατὴ φιλοδοξία, ἥτις μέλλει νὰ προσφερθῇ ποτε εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, συμφώνως πρὸς τὸν θεῖον Λόγον τῆς

ἐπαγγελίας, εἶναι ἢ «ἀποκατάστασις» — νὰ ἐπαναχθῆ δηλ. εἰς τὴν πλήρη τελειότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τῆς ἀπολεσθείσης ἐν Ἐδὲμ καὶ ἀπολυτρωθείσης ἐπὶ Γολγοθᾶ. — Πράξ. γ'. 19—23.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν πληθύος ὄλης ἄλλων ἑδαφίων, τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν σχέσιν καὶ ἐφαρμογὴν ἔχουσι ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν γένει, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπὶ τῆς ἀφιερωμένης Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῶν ἀναγεννηθέντων διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς νέαν πνευματικὴν φύσιν. Θὰ εἶναι δὲ ὠφέλιμον διὰ πάντα τὸ νὰ παρατηρήσωσι προσεκτικῶς τὰς προσφωνήσεις, δι' ὧν ὁ Ἀπόστολος ἀρχίζει τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἐπιστολάς. Αὗται δὲν ἀπευθύνονται, ὡς τινες ὑποθέτουσι, πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει, ἀλλὰ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς τοὺς «ἁγίους, τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως».

Δέον ὁθεν νὰ τηρῶμεν ὑπὸ ὄψιν ὅτι, πραγματευόμενοι ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ τὸ ζήτημα. Τὶ εἶναι ὁ ἄνθρωπος; δὲν πραγματευόμεθα τὸ τί εἶναι ἢ Ἐκκλησία, ἢ «νέα κτίσις» ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οὐδὲ τί εἶναι ἢ πνευματικὴ φύσις εἰς τὴν ὁποίαν ἀποκνεῖται ἤδη ἢ Ἐκκλησία ἐκ τοῦ Πνεύματος, καὶ τῆς ὁποίας φύσεως θέλουσι γεῖναι μέτοχοι ἐν τῇ πρώτῃ ἀναστάσει οἱ ἀποτελοῦντες αὐτήν, ἂν μείνωσι πιστοὶ μέχρι τέλους. Ὅ,τι ἐνταῦθα πραγματευόμεθα εἶναι, τὸ ὑναντίον, ὁ πρῶτος Ἀδάμ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Θέλομεν νὰ γνωρίζωμεν ὁποῖο εἶμεθα καὶ τί εἶμεθα ἐκ φύσεως ὡς γένος, — Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Τοιοῦτοτρόπως δὲ δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν καλλίτερον ἀπὸ τί ἔπεσεν ὁ ἄνθρωπος, εἰς τί ἔπεσεν ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ τί ἀπελυτρώθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰς τί θὰ ἐπαναχθῆ ὁ ἄνθρωπος, καὶ λοιπὰ συγγενῆ πρὸς ταῦτα ζητήματα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ, — ΣΩΜΑ, ΠΝΕΥΜΑ, ΨΥΧΗ.

Παραδεχόμενοι τὸν ὀρισμὸν τῆς λέξεως «ζῶον» ὡς σημαίνοντα — «αἰσθητικὸς, ζῶν ὀργανισμὸς,» οὐδένα πρέπει νὰ ἔχωμεν δισταγμὸν εἰς τὸ νὰ κατατάξωμεν τὸν ἄνθρωπον

ὡς ἔν ἐκ τῶν ἐπὶ γῆς ζώων, καὶ ὡς τὸ πρῶτιστον, καὶ τὸν βασιλέα ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν καὶ μέχρι τούτου αἱ Γραφαὶ συμφωνοῦσι πληρέστερα πρὸς τὰ ἐπὶ τούτου πορίσματα τῆς ἐπιστήμης. Δῶμεν δὲ προσοχὴν εἰς τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἐδάφιον. Ἐναὐτῷ ὁ Προφήτης Δαβὶδ ὑποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν φύσιν αὐτοῦ, εἶναι ὑποδεέστερος τῶν ἀγγέλων, κεφαλὴ δὲ καὶ βασιλεὺς ἐφ' ὄλων τῶν γῆϊνων πλασμάτων, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ εἰς πάσας τὰς κατωτέρας τάξεις τῶν αἰσθητικῶν ὄντων.

Αἱ Γραφαὶ οὐδαμοῦ μαρτυροῦσιν, εἴτε ἀμέσως, εἴτε καθ' ὑπαινιγμόν, ὅτι τμημά τι, μέρος ἢ σπινθῆρ τῆς θεότητος, μεταδίδεται εἰς πᾶν ἀνθρώπινον πλάσμα τὸ τοιοῦτον εἶναι ὄλως ἀβάσιμος ὑπόθεσις ἐκ μέρους ἐκείνων, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ κατασκευάσωσι θεωρίαν, καὶ στεροῦνται τοῦ πρὸς τοῦτο ὕλικου. Ἡ ἀβάσιμος δ' αὕτη ὑπόθεσις, ὅτι μέρος εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ μεταδίδεται εἰς πᾶν ἀνθρώπινον πλάσμα κατὰ τὴν γέννησίν του, ἐχρησίμευσεν ὡς βᾶσις πολλῶν ψευδοδιδασκαλιῶν καὶ δογμάτων, χονδροειδῶς δυσφημητικῶν κατὰ τοῦ θείου χαρακτῆρος—καὶ ἀνευλαβῶν πρὸς τὴν θείαν σοφίαν, δικαιοσύνην, ἀγάπην καὶ δύναμιν.

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ὅτι σπινθῆρ τις ἐκ τοῦ Θεοῦ μεταδίδεται εἰς πᾶν ἀνθρώπινον πλάσμα κατὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ, εἶναι ἐκείνη ἣτις κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν περὶ ἄδου καὶ αἰωνίων βασάνων θεωρίαν. Ὁ ἐκ τοιαύτης ἀπόφρεως συλλογισμὸς τῶν ὁπαδῶν τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἶνε ὅτι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθῃ ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα, ἤθελεν ἀποθνήσκει ὡς ἀποθνήσκουσι καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, ἀνευ φόβου περὶ αἰωνιότητος βασάνων ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μετέδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον σπινθῆρά τινα ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς, ὁ ἄνθρωπος εἶναι, ὡς ἐκ τούτου, αἰώνιος, διότι ὁ Θεὸς εἶναι αἰώνιος, καὶ συνεπῶς εἶναι ὄλως ἀδύνατον εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἐξολοθρευθῇ τὸ πλάσμα αὐτοῦ, καὶ ἂν ἀκόμη ἢ τοιαύτη ἐξολόθρευσις θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποβῆ ἀναγκαία. Ἐὰν δὲ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξολοθρευθῇ ἀνάγκη νὰ ὑφίσταται πού δι' ὄλης τῆς αἰωνιότητος:

Ἐποῦ δὲ ἀνομολογεῖται ὅτι οἱ περισσότεροὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι κακοί, καὶ μόνον «μικρὸν τι ποίμινον» εὐσεβεῖς καὶ ἅγιοι, εὐάρεστοι εἰς τὸν Θεὸν, συμπεραίνουσι ὅτι οἱ ἀσεβεῖς ἀνάγκη καὶ ἔχωσι μέλλον τι βασάνων, ἀνάλογον πρὸς τὸ μέλλον τῆς μακαριότητος ὅπερ παρέχεται εἰς τοὺς ὀλίγους εὐσεβεῖς. Ἐφ' ἐτέρου δὲ πάλιν, παραδέχονται ὅτι ἤθελε συντελέσει περισσότερον πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου, περισσότερον πρὸς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ περισσότερον πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ εὐημερίαν τοῦ σύμπαντος, εἰάν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξολοθρευθῶσι πάντες οἱ ἀσεβεῖς. Ὅ,τι δὲ οὗτοι ἰσχυρίζονται εἶναι ὅτι, ὁ Θεὸς, ἔχων τὴν δύναμιν νὰ δημιουργῇ, δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ καταστρέψῃ τὸν ἀνθρώπον, τὸ ἴδιον Αὐτοῦ δημιουργημα, διότι σπινθήρις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, κατ' ἀνεξήγητόν τινα τρόπον, συνέχεται μετ' αὐτοῦ. Ἐλπίζομεν ἐν τοσοῦτῳ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ὀλόκληρος ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις εἶναι ἀπατηλή: ὅτι εἶναι ὄχι μόνον ἄνευ οὐδενὸς Γραφικοῦ σημεῖου, ἀλλ' ὅτι εἶναι κατασκευάσμα τῶν σκοτεινῶν αἰώνων, ἀποκηρυττόμενον καὶ ἀναιρούμενον ὑπὸ τῶν Γραφῶν κατὰ τὸν μᾶλλον θετικώτερον τρόπον.

Αἱ Γραφαὶ ἀναγνωρίζουσι τὸν ἀνθρώπον ὡς συγκείμενον ἐκ δύο στοιχείων, — ἐκ σώματος καὶ πνεύματος. Τὰ δύο ταῦτα παράγουσι τὴν ψυχὴν, τὴν αἰσθητικὴν οὐσίαν, τὸ νοητικόν, αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀνθρώπον, τὴν ὑπαρξιν, ἢ ψυχὴν. Ὁ ὄρος «σῶμα» ἀναφέρεται ἀπλῶς εἰς τὸν φυσικὸν ὄργανισμόν. Δὲν σχετίζεται δὲ οὔτε πρὸς τὴν ζωὴν, ἥτις ζωογονεῖ αὐτό, οὔτε πρὸς τὴν αἰσθητικὴν οὐσίαν, ἥτις εἶναι τὸ ἀποτελεσμα τῆς ζωογονήσεως. Τὸ σῶμα δὲν εἶναι ὁ ἀνθρώπος, καίτοι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀνθρώπος ἄνευ σώματος. Τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς ἐπίσης δὲν εἶναι ὁ ἀνθρώπος καίτοι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑφίσταται ἀνθρώπινον γένος ἄνευ τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς. Ἡ λέξις «πνεῦμα» εἶναι εἰς τὰς Γραφὰς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς λέξεως רוּחַ. Ἡ ἀρχικὴ αὐτῆς σημασία εἶναι πνοὴ-ἐντεῦθεν ὃ ἔχομεν τὴν φράσιν «πνοὴ ζωῆς», ἢ «πνεῦμα ζωῆς», διότι ὁ σπινθήρ τῆς ζωῆς, ἀπαξ λαβὼν ἀρχὴν, συντηρεῖται διὰ τῆς ἀναπνοῆς.

Αἱ λέξεις ὁμως «πνεῦμα ζωῆς», σημαίνουσι περισσότερόν τι ἢ ἀπλῶς ἀναπνοήν αὐται ἀναφέρονται εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν σπινθῆρα τῆς ζωῆς, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατος τὸν σπινθῆρα δ' αὐτὸν τῆς ζωῆς λαμβάνομεν πάντες παρὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὅστις ἀκολούθως ἐκτρέφεται καὶ ἀναπτύσσεται μέσῳ τῆς μητρὸς ἡμῶν. * Εἶνε ἐντελῶς ἀναληθὲς ὅτι ὁ σπινθῆρ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μεταδίδεται κατὰ θαυματουργικόν τινα τρόπον, ἀνομοίως τοῦ τρόπου καθ' ὃν αὕτη παρέχεται εἰς τὰ κτήνη. Τὰ κατώτερα ζῶα, ὁ ἵππος, ὁ κύων, οἱ βόες κλπ. ἀποκνύονται ὑπὸ τῶν ἀρρένων καὶ γεννῶνται ὑπὸ τῶν θηλέων, κατὰ τὸ ἴδιον ἕκαστον αὐτῶν γένος, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον, καθ' ὃν παράγονται καὶ τὰ ἀνθρώπινα εἶδη οὐδ' ὑπάρχει τι ἐν ταῖς Γραφαῖς τὸ ὑπαινισσόμενον τὸ ἐναντίον. Ἡ ἀξίωσις περὶ θείας ἐπεμβάσεως κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καθαρὰ ἀνθρωπίνη ἐφεύρεσις, προωρισμένη πρὸς ὑποστήριξιν ψευδοῦς θεωρίας. Τὸ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἄμεσος δημιουργὸς παντὸς ἀνθρωπίνου νηπίου, γεννωμένου εἰς τὸν κόσμον, εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν τι τὸ ὁποῖον αἱ Γραφαὶ διαψεύδουσι, διότι κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ Θεὸς ἤθελεν εἶσθαι ὁ πρωτουργὸς τῆς ἁμαρτίας, τῆς συγχύσεως καὶ ἀτελείας, ἐνῶ αἱ Γραφαὶ διακηρύττουσιν ὅτι «τὰ ἔργα αὐτοῦ εἶναι τέλεια» (Δευτερ, λβ'. 4). Οὐχί! οἱ διανοητικῶς, φυσικῶς καὶ ἠθικῶς ἐλαττωματικοὶ δὲν εἶναι ποιήματα τοῦ Θεοῦ. Οἱ τοιοῦτοι ἀπέχουσι μακράν, ὑπολείπονται μεγάλως τῆς καταστάσεως τῶν τελείων αὐτῶν προπατόρων, Ἀδάμ καὶ Εὕας, διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν ὁποίων καὶ μόνον εὐδύνεται ὁ Θεός. Ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες ἀξιοῦσιν ὅτι ὁ Θεὸς δημιουργεῖ ἀπ' εὐθείας πᾶν ἀνθρώπινον ὄν, ἀποδίδουσι εἰς τὸν Θεὸν τὴν εὐδύνην διὰ ὅλην τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσαν ἠλιθιότητα καὶ παραφροσύνην καὶ βλακίαν: ἀμφότεραι ὁμως ἢ τε Γραφὴ καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἀποφαίνονται ὅτι τὰ τέκνα κληρονομοῦσι παρὰ τῶν γονέων τὴν τὰς τε κακίας καὶ ἀρετίας των, τὰς ἀδυναμίας ὡς ἐπίσης

*Ἴδε σελίδα 121.

καὶ τὰ προσόντα αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἀπόστολος λίαν ρητῶς ἀποφαίνεται λέγων, «Δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας [ὡς ἀποτελεσμα] ὁ θάνατος καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν [διὰ τῆς κληρονομικότητος], ἕφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον». Ὁ δὲ Προφήτης ἀναφέρει τὸ ἴδιον ὁπόταν λέγη, «Οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα [τὴν ἁμαρτίαν]; καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἡμῶς διάσασαν» — οὕτω δὲ πάντες διεφθάρησαν. — Ρωμ. ε'. 12, Ἱερμ. λά. 29—30, Ἱεζκλ ιη'. 2.

Ἄλλ' ἴσως ἤθελέ τις ἐρωτήσῃ, Δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ νὰ ἔχη ἐμφυτεύσει ὁ Θεὸς σπινθῆρά τινα τῆς ἀφθάρτου καὶ ἀθανάτου αὐτοῦ θεότητος εἰς τοὺς πρώτους ἡμῶν προγεννήτορας, καὶ τοιουτοτρόπως ὁ σπινθῆρ ἐκεῖνος νὰ κατέρχεται μεταδιδόμενος ἐκῶν ἄκων εἰς τοὺς ἀπογόνους; Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν τὶ αἱ Γραφαὶ ἀποφαίνονται ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τοῦτο δὲ πράτιοντες ἄς ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἕτερα τίς ἀποκάλυψις, ἐκτὸς τῆς τῶν Γραφῶν ἀφηγήσεως, καὶ ἐπομένως ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν πᾶν ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ γνωσθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος παρ' οἰουδήποτε. Τὶ δὲ εὐρίσκομεν εἰς τὴν ἐν τῇ Γενέσει ἀφήγησιν περὶ τοῦ ἀνθρώπου; Εὐρίσκομεν, πράγματι, ὅτι ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἀναφέρεται λεπτομερέστερον, ἐνῶ ἡ τῶν ἀλόγων κτισμάτων δὲν ἀναφέρεται λεπτομερῶς. Εὐρίσκομεν, πρὸς τούτοις, ὅτι τὰ ἐκεῖ ἐκτιθέμενα ἐκτίθενται εἰς γλῶσσαν ἀπλουσιότητα, καὶ ὅτι οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην νύξιν διαλαμβάνουσι περὶ μεταδόσεως ὑπερανθρωπίνου τινὸς σπινθῆρος ζωῆς ἢ οὐσίας. Ἡ ὑπὲρ τὰ ζῶα ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ἐν τῇ Γενέσει παρεχομένην ἡμῖν ἀφήγησιν, δὲν συνίσταται εἰς τὸ ὅτι οὗτος κέκτηται ἰδιαιτέρον τι εἶδος πνοῆς ἢ πνεύματος, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος κέκτηται ἀνωτέραν κατασκευὴν, ὑπερτερον σῶμα, λεπτότερόν τινα ὄργανισμόν, — εἰς τὸ ὅτι οὗτος εἶναι πεπρωκισμένος μὲ ἐγκεφαλικὸν ὄργανισμόν, ὅστις καθιστᾷ αὐτὸν ἱκανὸν νὰ σκέπτηται καὶ λογικεύηται ἐπὶ ἐπιπέδων ἀσυγκρίτως ὑπεριτέρων καὶ πέραν τῆς νοσημοσύνης τῶν κατωτέρων ζῴων, τῶν ἀλόγων κτισμάτων. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην εὐρίσκομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη

σάρκινον ὁμοίωμα τοῦ Δημιουργοῦ του, ὅστις εἶναι πνευματικὴ ὑπόστασις.— Ἰωάν δ' . 24.

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Ὡς ἤδη παρατηρήσαμεν (*) ἡ λέξις «πνεῦμα» εἰς τὴν παρ' ἡμῶν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μεταφράζει τὴν Ἑβραϊκὴν λέξιν **רוּחַ**, καὶ συνεπῶς, ὅπως ὀρθῶς ἐκτιμήσωμεν τὴν λέξιν **πνεῦμα** ἐν τῷ Λόγῳ τοῦ Θεοῦ, δεόν νὰ τηρῶμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν εἰς τὸ πρωτότυπον ἀποδιδομένην σημασίαν τῆς λέξεως, τὴν ὁποίαν ἡ λέξις **πνεῦμα** μεταφράζει. Ὡς εἶδομεν δὲ, ἡ λέξις **πνεῦμα** πρωτίστως καὶ κυρίως σημαίνει **ἄνεμον**, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐφαρμόζεται ἐπὶ οἴασδήποτε **ἀοράτου** **δυνάμεως**. Ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὸν Θεὸν εἶδομεν ὅτι αὕτη σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι **ἰσχυρὸς, παντοδύναμος, ἀλλ' ἀόρατος**. Ἀναφορικῶς δὲ πρὸς τὴν ἐπιρροὴν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ χρησιμοποιοιμένη, αὕτη ὑπεμφαίνει ὅτι αὗται ἀπορρέουσιν ἐξ ἀοράτου τινὸς δυνάμεως Ἐφαρμόζεται δ' ἀκολούθως ἐν σχέσει πρὸς τὸν **νοῦν**, διότι καὶ ὁ νοῦς εἶναι δύναμις ἀόρατος, ἄψαντος οἱ λόγοι εἶναι ὡσαύτως **ἀόρατοι**, ἀλλ' ἐνέχουσι δύναμιν **ἢ ζωὴν** αὐτῆ, καίτοι κατὰ πάντα περισπούδασι, καὶ πανταχοῦ διήκουσα, εἶναι ἀόρατος δύναμις ἢ ἰδιότης, ὡς ὁ ἠλεκτρισμός: ἐπομένως ἡ λέξις πνεῦμα ἐφαρμόζεται εἰς ὅλα τὰ διάφορα ταῦτα ἀντικείμενα. Ὡς συμπέρασμα, ὅθεν, ἔχομεν τὸ ὅτι αἱ Γραφαὶ ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ νοῦ ἡμῶν, τῆς ἀοράτου δυνάμεως τοῦ νοῦ, τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου, τῆς νοητικῆς δυνάμεως καὶ θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀκολούθως περὶ τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς, τῆς δυνάμεως τοῦ ζῆν, ἧτις κινεῖ τὰ σώματα ἡμῶν καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, τῆς δυνάμεως ἢ ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐξασκεῖ, εἴτε ἐπὶ τῶν ἐμψύχων ἢ ἐπὶ τῶν ἀψύχων πραγμάτων τοῦ πνεύματος τῆς σοφίας, τῆς συνετῆς καὶ σώφρονος διανοίας περὶ τοῦ πνεύματος τῆς

(*) Ἴδε σελίδα. 210—11.

ἀγάπης, τοῦ ὑπὸ ἀγάπης κινουμένου νοῦ ἢ διαθέσεως ὡσαύτως περὶ τοῦ πονηροῦ πνεύματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς κακίας καὶ μοχθηρίας, τ.ἔ. τοῦ ὑπὸ μοχθηρίας καὶ κακεντρεχείας κινουμένου νοῦ ἢ διαθέσεως. Ἐπίσης περὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας, τῆς ὑπὸ τῆς ἀληθείας, δηλονότι, διενεργουμένης ἐπιρροῆς ἢ δυνάμεως, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου, ἦτοι περὶ τῆς ἐπιρροῆς καὶ δυνάμεως ἦν ὁ κόσμος ἐξασκεῖ. Κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης τρόπον αἱ ἐπουράνιοι ὑπάρξεις περιγράφονται ὡς πνεύματα, ἀόρατοι δηλ., ὑπάρξεις, τοῦτέστι, κάτοχοι δυνάμεως, νοημοσύνης, κλπ. Ἡ προσωνυμία αὕτη ἐφαρμόζεται οὐχὶ μόνον εἰς τὸν Θεὸν, τὸν Πατέρα, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς εἶπε, « Πνεῦμα ὁ Θεὸς », ἀλλ' ἐφαρμόζεται ἐπίσης καὶ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, ἀπὸ τῆς ἀναστιάσεώς του, διότι περὶ αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν ταῖς Γραφαῖς, « Ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστι ». Ἐπίσης ἐφαρμόζεται εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἧτις βεβαιοῦται ὅτι, εἰς τὴν πρώτην ἀνάστασιν, ἕκαστος νικητῆς ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς θὰ ἔχη πνευματικὸν σῶμα. Ἐπίσης ὁ Σατανᾶς καὶ οἱ συνεταιῖροι αὐτοῦ ἀποκαλοῦνται πνεύματα, ὡς ὄντες ἀόρατα ὄντα, καὶ ἐντιούτοις κάτοχοι δυνάμεως καὶ ἰσχύος.

Ο ΟΡΟΣ ΠΝΕΥΜΑ ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΦΥΣΙΝ ΕΝ Τῆ ΚΑΙΝῆ ΔΙΑΘΗΚῆ

Ἐξετάζοντες τὴν χρῆσιν τοῦ ὄρου πνεῦμα ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, παρατηροῦμεν ὅτι: — (1) Οἱ ὄροι « πνεῦμα » καὶ πνευματικός, ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, εἰσὶ συχνάκις ἐν χρῆσει καὶ ἀναφέρονται (α) εἰς τὴν **θέλησιν**, ἰδίως δὲ εἰς τὸν **νέον νοῦν**, τὸ νέον φρόνημα τῶν « ἀγίων », τῶν ἀναγεγεννημένων διὰ τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Τὰ « νέα δὲ κτίσματα ἐν Χριστῷ » καλοῦνται εἰς μεταλλαγὴν φύσεως, ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης εἰς πνευματικὴν τοιαύτην, καὶ ἔχουσι τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι, ἐὰν ἐμμείνωσι πιστοί, ἐν τῇ ἀναστάσει θὰ λάβωσι (β) **πνευματικὰ σώματα**, ὅμοια πρὸς τὸ μετὰ τὴν ἀνάστασιν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅμοια πρὸς τὸ ἐνδοξον πρόσωπον τοῦ Πατρὸς.

Ἐξ ἀπόψεως τούτου ἡ μέλλουσα αὐτῶν ἐλπίς καὶ προσδοκία, ἡ ἐλπίς καὶ προσδοκία τῆς Ἐκκλησίας, ὀρίζεται ὡς (γ) **πνευματικὴ καὶ οὐρανία**, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἐλπίδας καὶ ὑποσχέσεις τὰς ὁποίας θέλει κληρονομήσει ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὴν Χιλιετῆ Βασιλείαν. Ὁ ὀρισμὸς πνεῦμα εἶναι ἐπίσης ἐν χρήσει (δ) ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς **ἄγγέλους**, οἵτινες ἐκ φύσεως εἶναι **πνευματικὰ** ὄντα — οὐχὶ **σαρκικὰ** τοιαῦτα. Ἡ ἔννοια ὁμῶς τοῦ **ἀοράτου** συνοδεύει καὶ ἐξυπακούεται πάντοτε εἰς τὰς λέξεις **πνεῦμα** καὶ πνευματικὸς, ὁσάκις καὶ ὁπότε αὐταὶ εἰσὶν ἐν χρήσει. Παραθέτομεν δὲ ἐν τοῖς ἐπομένοις παραδείγματά τινα τῆς τοιαύτης χρήσεως τῶν ἐν λόγῳ λέξεων: —

(α) « Ὁ Παῦλος ἔθειτο ἐν τῷ πνεύματι [εἰς τὸν νοῦν τὴν θέλησιν αὐτοῦ]...πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα» — Πράξ. ιθ'. 21.

(α) «Τοῦ Παύλου παρωξύνειτο τὸ πνεῦμα — [ὁ νοῦς, τὰ αἰσθήματα] αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντος κατείδωλον οὔσαν τὴν πόλιν». — Πράξ. ιζ'. 16.

(α) « Ὁ Ἀπολλῶς ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, ζέων τῷ πνεύματι [ἔχων θερμὸν, διακαῆς αἶσθημα] ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ». — Πράξ. ιη'. 5.

(α) « Μάρτυς μου ἐστὶν ὁ Θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματι μου [τὸν νέον μου νοῦν, τὴν νέαν μου καρδίαν, τὸ ἀνακεκαιτισμένον θέλημά μου], ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ». — Ρωμ. α'. 9.

(α) « Ἐγὼ μὲν ἀπὸν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι [διανοητικῶς] ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν». — Α. Κορθ. ε'. 3.

(α) « Τοῦ πραέως καὶ ἡσυχίου πνεύματος [νοῦ, διαθέσεως]». — Α. Πέτρο. γ'. 4.

(α) « Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν». — Α. Κορθ. ιε'. 44.

(β) « Ἔστι σῶμα ψυχικόν, ἔστι καὶ πνευματικόν». — Α. Κορθ. ιε'. 44.

(β) « Οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν». — Α. Κορθ. ιε'. 46.

(β) «Ἐπειτα τὸ πνευμαικόν». — Α. Κορθ. ιε'. 46.

(γ) «Τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος [τοῦ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ θελήματος τοῦ Θεοῦ διοικουμένου νου] ζωῆ καὶ εἰρήνη». — Ρωμ. η'. 6.

(γ) «Ἑμεῖς οἱ πνευματικοὶ [οἱ ἐκ τοῦ πνεύματος ἀναγεγεννημένοι καὶ κάτοχοι τοῦ νέου νοῦ] καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι [διαθέσει] πραΰτητος». — Γαλατ. σι'. 1.

(γ) «Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλόγησεν ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογία πνευματικῇ [πνευμαικοῦ εἶδους] ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῶ». — Ἐφεσ. α'. 3.

(γ) «Πληροῦσθε ἐν Πνεύματι [διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ Θεοῦ] λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ψόδοις πνευματικαῖς [μὲ ὕμνους συμφώνους πρὸς τὸ νέον ὑμῶν πνεῦμα]». — Ἐφεσ. ε'. 19.

(γ) «Ἴνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ [εἰς κατανόησιν πάντων τῶν ζητημάτων τῶν σχευζομένων πρὸς τὴν νέαν ὑμῶν πνευμαικὴν σχέσιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ σχέδιον αὐτοῦ]». — Κολοσ. α'. 9.

(γ) «Καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς [οἰκογένεια πνευματικῆς τάξεως ἢ εἶδους]». — Α. Πέτρ. β'. 5.

(δ) «Παιδίσκη ἔχουσα πνεῦμα [ἀόρατον δύναμιν] Πύθωνα» — ἐπικοινωνοῦσα μετὰ τῶν πεπιτωκῶτων πνευμάτων. — Πράξ. ισι'. 16.

(δ) «Ὁ Παῦλος ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι [τὸ πονηρὸν πνευμαικόν ὄν, τὸ ὁποῖον κατεῖχε τὴν παιδίσκην] εἶπε, Παραγγέλλω σοι... ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς». — Πράξ. ισι'. 18.

(δ) «Τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξεπορεύοντο ἀπ' αὐτῶν». — Πράξ. ιθ'. 12, 13.

(δ) «Ἀποκριθὲν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, εἶπε.» — Πράξ. ιθ'. 15.

(δ) «Οἱ Σαδδουκαῖοι λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μήτε ἄγγελον, μήτε πνεῦμα». — Πράξ. κγ'. 8.

(δ) «Εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος». — Πράξ. κγ'. 9.

ΠΝΕΥΜΑ ΕΝ ΤΗ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ.

(2) Ἡ λέξις «πνεῦμα» εἶναι ἐν χρήσει ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου γένους ἐν γένει, ἰδίως ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ πάντοτε ὁμοίως εἴτε ἀναφορικῶς (ε) πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς, τὸν ζωογόνον σπινθῆρα τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἤγαγεν ἐν τῷ Ἀδάμ, καὶ ὅστις ἔκτοτε (ἐλαττωματικὸς) μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ἀόρατος δύναμις ἡ ἰδιότης, ἡ (σι) τὸ πνεῦμα τοῦ νοῦ, τῆς διανοίας, τὴν θέλησιν, τὴν ἀόρατον ἐπίσης δύναμιν, ἡ ὁποία διέπει καὶ διευθύνει τὴν ζωὴν.

ΡΟΥΑΧ, ΠΝΕΥΜΑ—ΩΣ ΖΩΟΓΟΝΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ.

Ὁμιλοῦντες περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ὅ, τι κυρίως ἐννοοῦμεν εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς—ἡ πνοὴ τῆς ζωῆς. Αἱ Γραφαὶ δὲ δεικνύουσιν ἡμῖν ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς ζωῆς εἶναι κοινὸν εἰς πάντα τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς τὰ ἐπόμενα Γραφικὰ χωρία σαφῶς ἀποδεικνύουσιν.

(ε) «Πᾶσαν σάρκα ἔχουσαν ἐν ἑαυτῇ πνεῦμα ζωῆς [ρούαχ—τὸ πνεῦμα ἢ ἡ πνοὴ τῆς ζωῆς πάσης σαρκός]». — Γένεσ. σί'. 17, ζ'. 15.

(ε) «Πάντα ὅσα εἶχον πνοὴν ζωῆς [ρούαχ, τὸ πνεῦμα ἢ τὴν δύναμιν τῆς ζωῆς] εἰς τοὺς μυκτῆρας αὐτῶν». — Γένεσ. ζ'. 22.

(ε) «Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰακώβ τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἀνεζωπυρώθη [ρούαχ—αἱ ζωικαὶ δυνάμεις τοῦ Ἰακώβ ἀνεζωογονήθησαν]». — Γένεσ. με'. 27.

(ε) «Καὶ ἀφοῦ (ὁ Σαμψὼν) ἔπιεν, ἀνέλαβε τὸ πνεῦμα, αὐτοῦ [ρούαχ] καὶ ἀνεζωοποιήθη [ἡ δύναμις, ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ ἐνεργητικότης αὐτοῦ ἐπανέστρεψεν εἰς αὐτὸν]». — Κριτ. ιέ'. 19.

(ε) «Ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ψυχὴ [ρούαχ] πάντων τῶν ζώντων. [Τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς πάσης τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἐν τῇ θείᾳ ἐξουσίᾳ]». — Ἰωβ. ιβ'. 10.

(ε) «ὦ Θεέ, Θεέ τῶν πνευμάτων [ρούαχ, τῆς δυνάμεως τῆς ζωῆς, τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς] ΠΑΣΗΣ ΣΑΡΚΟΣ, εἰς ἄνθρωπος ἡμάρτησε, καὶ θέλεις ὀργισθῆ ἔναντιον πάσης τῆς συναγωγῆς.» — Ἀριθ. ιστ'. 22.

Ἡ θεωρία ὅτι ἡ διάκρισις μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ κτήνους συνίσταται εἰς τὴν ἐν ἐκάστω ἐξ αὐτῶν ὑπαρξιν διαφόρου πνεύματος ζωῆς, διαφόρου εἶδους ζωῆς, καὶ ὅτι κατὰ τὸν θάνατον τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς τὰ ἄνω, τὸ δὲ ἕτερον καταβαίνει κάτω εἰς τὴν γῆν, φαίνεται ὅτι ἐπρεσβεύετο ἀρχαίῳθεν μεταξὺ τῶν κοσμικῶν φιλοσόφων καθ' ὅτι εὐρίσκομεν Σολομῶντα τὸν σοφόν, ἐρωτῶντα: —

(ε) «Τὶς γνωρίζει [τίς δύναται ν' ἀποδείξῃ] ὅτι τὸ πνεῦμα [ρούαχ—πνεῦμα τῆς ζωῆς] τῶν νύϊων τῶν ἀνθρώπων, ἂν αὐτὸ ἀναβαίνῃ εἰς τὰ ἄνω, καὶ ἂντὶ πνεῦμα [ρούαχ—πνεῦμα τῆς ζωῆς] τοῦ κτήνους, ἂν αὐτὸ καταβαίνῃ κάτω εἰς τὴν γῆν»; — (Ἐκκλ. γ'. 19—21). Τὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Σολομῶν φρονεῖ ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ἐκθέτει τοῦτο ἐν τοῖς προηγουμένοις, λέγων: —

(ε) «Τὸ συνάντημα τῶν νύϊων τῶν ἀνθρώπων [ὁ θάνατος] εἶναι καὶ τὸ συνάντημα τοῦ κτήνους καὶ ἐν [τὸ αὐτὸ] συνάντημα εἶναι εἰς αὐτοὺς καθὼς ἀποθνήσκει τοῦτο οὕτως ἀποθνήσκει καὶ ἐκεῖνος, καὶ ἡ αὐτὴ πνοὴ [ρούαχ—πνεῦμα ζωῆς, ἡ πνοὴ τῆς ζωῆς] εἶναι εἰς πάντας καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν ὑπεριτερεῖ κατ' οὐδὲν τὸ κτήνος» — καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅτι δηλ. ἔχει διάφορον εἶδος ζωῆς — ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου δέον τὰ ἐκζητηθῆ ἀλλαχοῦ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ.

(ε) «Εἰς τὰς χεῖράς σου παραδίδω τὸ πνεῦμα μου [ρούαχ—τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς ἢ τὴν ζωτικὴν ἐνέργειαν]». — Ψαλμ. λά. 5.

Τὸ ἐδάφιον τοῦτο εἶναι ἡ προφητικὴ διακήρυξις τῶν ἐπιθανατίων λόγων τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς ζωῆς εἶχε λάβει ὡς δῶρον παρὰ τοῦ Πατρός: ὑπακούων δὲ εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Πατρός εἶχε γείνει ἄνθρωπος ὅπως γείνη ὁ Λυτρωτὴς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδων δὲ τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἢ τὴν ζωϊκὴν ἐνέργειάν του, διεδήλωσε τὴν

πεποίθησιν αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Πατρὸς ὅτι ἤθελεν ἐπαναδώσει εἰς αὐτὸν τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς, δι' ἀνασιτάσεως.

Τὸ ἀνθρώπινον γένος ἔλαβε τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς, μέσῳ τοῦ προπάτορος Ἀδάμ. Ὁ Ἀδάμ ἀπώλεσε τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς δυνάμεως ἢ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τῆς ζωῆς διὰ παρακοῆς, καὶ βαθμιαίως ἐστερήθη τούτου—θνήσκων βραδέως ἐπὶ ἐννεακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη. Τότε τὸ σῶμα ἐπέστρεψεν εἰς τὸν χοῦν ὅθεν εἶχεν ληφθῆ κατὰ τὴν δημιουργίαν τὸ δὲ πνεῦμα τῆς ζωῆς, τὸ προνόμιον τοῦ ζῆν, ἢ δύναμις ἢ ἡ ἄδεια τοῦ ζῆν, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Θεόν, ὅστις ἔδωκε τὸ προνόμιον ἐκεῖνο ἢ τὴν ἄδειαν τοῦ ζῆν ἀκριβῶς ὡς οἰονδήποτε προνόμιον ἢ χάρις ἐπιστρέφει εἰς τὸν δοτῆρα, εἰὰν ὁ λαβὼν δὲν συνεμορφώθη πρὸς τοὺς ὅρους τῆς δωρεᾶς. (Ἐκκλ. ιβ'. 7). Εἰς τὸ χωρίον δὲ τοῦτο οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ὑπονοεῖν ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς πετᾶ ἐπιστρέφον εἰς τὸν Θεόν, ὡς τινες παριστιῶσι—διότι τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς δὲν εἶναι νοητικὴ τις ὑπόστασις, δὲν εἶναι πρόσωπον, ἀλλ' ἀπλῶς δυνάμις τις ἢ προνόμιον τοῦ ὁποίου ὁ κάτοχος ἀπηλλοτριώθη, καὶ τὸ ὁποῖον ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἀρχικὸν δοτῆρα τῆς τριαύτης δυνάμεως ἢ τοῦ προνομίου. Ἡ ἐννοια δὲ τοῦ ἐδαφίου εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἀπαξ ἁμαρτήσας, οὐδὲν ἐπὶ πλεόν δικαίωμα ζωῆς κέκτηται ἢ ἐπιστροφή τοῦ ἀπολεσθέντος δικαιώματος τοῦ ζῆν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἡ ἐπιστροφή τῆς σαρκὸς αὐτοῦ εἰς τὸν χοῦν, περιάγει τὴν κατάστασιν αὐτοῦ εἰς ἣν ἀκριβῶς διετέλει τριαύτην πρὶν δημιουργηθῆ.

Ἄλλ' ὡς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς εἶχεν ἐλπίδα εἰς τὴν θείαν ὑπόσχεσιν περὶ ἐπιστροφῆς « τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς αὐτοῦ » ἢ τῶν ζωϊκῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ δικαιωμάτων κατὰ τὰς θείας διατάξεις, τοιουτοτρόπως, δυνάμει τῆς ἀπολυτρωτικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἐλπίδες καὶ ὑποσχέσεις δι' ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα ἤχθησαν εἰς φῶς διὰ τοῦ « Ἰησοῦ τοῦ μεσίτου τῆς Καινῆς Διαθήκης » (Ἐβρ. ιβ'. 24). Τούτου ἕνεκα οἱ πιστοὶ « δὲν λυποῦνται ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα ». Ὁ Λυτρωτὴς ἡμῶν ἐξηγόρασε τὸ ἀπολεσθὲν δικαίωμα τοῦ

ζῆν, τὸ ὁποῖον ὁ προπάτωρ Ἀδάμ εἶχεν ἀπολέσει δι' ἑαυτὸν καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν. Καὶ ἤδη οἱ πιστοὶ δύνανται δι' ἑαυτοὺς (καὶ, διὰ τῆς γνώσεως τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ, δι' ἄλλους ἐπίσης) νὰ παραδώσωσι τὸ πνεῦμα, αὐτῶν (τὰς ζωϊκὰς αὐτῶν δυνάμεις) εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ ἐπίσης, ὡς ἔπραξεν ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ ὡς ἔπραξεν ὁ Στέφανος — πλήρεις πίστεως ὅτι ἡ περὶ ἀναστάσεως ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ θέλει ἐκπληρωθῆ. Ἡ δὲ ἀνάστασις θέλει εἶσθαι διὰ τὸν κόσμον ἀναδιοργάνωσις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καὶ τῆς ζωοποιήσεως ἢ ἀναζωογονήσεως αὐτοῦ διὰ ζωϊκῆς ἐνεργείας, διὰ τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς (Ἐβρ. ρούαχ.) Ὅσον δὲ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Εὐαγγελίου, οἵτινες εἶναι μέτοχοι «τῆς πρώτης ἀναστάσεως», ἡ ἀνάστασις δι' αὐτοὺς θέλει εἶσθαι μετάδοσις τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς, ἢ τῆς ζωϊκῆς ἐνεργείας εἰς πνευματικὸν σῶμα. — Α'. Κορθ. ιε'. 42—45.

Εἰς τὴν γραφικὴν ἐκείνην εἰκόνα τῆς ἐπιγείου ἀναστάσεως, ἣτις παρέχεται ἡμῖν ἐν τῇ προφητείᾳ τοῦ Ἰεζεκιήλ (λζ'. 5—10, 13, 14) ἐκτίθεται σαφῶς ἡ μεταξὺ σώματος καὶ πνεύματος τῆς ζωῆς, «τῆς πνοῆς» ὑφισταμένη σχέσις. Οὐδὲν σημαίνει τὸ ὅτι ὁ προφήτης χρησιμοποιεῖ τὴν εἰκόνα ἐκείνην ὡς σύμβολον αὕτη οὐχὶ ἦτιον δεικνύει καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς οὐδεμίαν ἔχει ζωὴν μέχρις οὗ λαμβάνει τὸ ρούαχ — τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς, — ἣτις, ὡς ἀνωσερω ἀπεδείχθη, εἶνα κοινὴ εἰς πάντα τὰ ζῶα, οὐδὲν τῶν ὁποίων δύνανται νὰ ζήσῃ ἄνευ αὐτοῦ. Ἄς ἐπιστήσωμεν ὁθεν τὴν ἔντονον ἡμῶν προσοχὴν ἐπὶ τῶν λεγομένων τοῦ Ἰεζεκιήλ, ἐχόντων ὡς ἑξῆς:

(ε) «Ἴδου ἐγὼ θέλω ἐμβάλει εἰς ἐσᾶς πνεῦμα [ρούαχ, πνοὴν ζωῆς, ζωϊκὴν ἐνέργειαν] καὶ θέλετε ἀναζήσει».

(ε) «Καὶ θέλω βάλει ἐφ' ἡμᾶς νεῦρα, καὶ ἀναγάγει σάρκα ἐφ' ἡμᾶς, καὶ περισκεπάσει ὑμᾶς μὲ δέρμα, καὶ θέλω ἐμβάλει εἰς ἐσᾶς πνεῦμα [ρούαχ — πνοὴν ζωῆς, ζωϊκὴν ἐνέργειαν], καὶ θέλετε ἀναζήσει».

(ε) «Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεῦρα καὶ σάρκες ἀνεφύησαν ἐπ' αὐτά, καὶ δέρμα περισκεπάσεν αὐτά ἐπάνω, πνεῦμα ὁμῶς

[**ροῦαχ**— πνεῦμα ζωῆς, ζωϊκὴ ἐνέργεια] δὲν ἦτο ἐν αὐτοῖς ».

(ε) «Καὶ εἶπε πρὸς ἐμέ, Προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦμα [**ροῦαχ**, πνεῦμα ζωῆς, ζωϊκὴν ἐνέργειαν]— καὶ εἶπέ πρὸς τὸ πνεῦμα [**ροῦαχ**— τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς, τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς], οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεὸς. Ἐλθὲ πνεῦμα, [**ροῦαχ** πνοὴ ἢ πνεῦμα τῆς ζωῆς], ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων (**ροῦαχ**), καὶ ἐμφύσησον ἐπὶ τῶν πεφονευμένων τούτων καὶ ἄς ἀναζήσωσι».

(ε) «Καὶ προεφήτευσά ὡς προσετάχθη καὶ τὸ πνεῦμα [**ροῦαχ**, τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς, ἢ πνοὴ τῆς ζωῆς, ἢ ζωϊκὴ ἐνέργεια] εἰσῆλθεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἀνέζησαν».

(ε) «Καὶ θέλετε γνωρίσει ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος, διὰ τοῦ λαέ μου, ἀνοίξω τοὺς τάφους σᾶς καὶ σᾶς ἀναβιβάσω ἐκ τῶν τάφων σας, καὶ θέλω δώσει τὸ πνεῦμα μου [**ροῦαχ**— πνεῦμα ζωῆς, τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς] εἰς ἑσᾶς, καὶ θέλετε ἀναζήσει».

Τὸ πνεῦμα ἢ ἡ δύναμις αὐτὴν τῆς ζωῆς, ἢ δοθεῖσα παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ εἰς τὸν Ἀδάμ, ἐδόθη μετὰ τοῦ προνομίου νὰ διατηρῆ αὐτὴν αἰωνίως, ἂν ἤθελε παραμείνει εὐπειθῆς τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀπώλεσεν οὗτος διὰ παρακοῆς, καὶ συνεπῶς τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς ἐπέστρεψεν εἰς τὸν μέγαν Δοτήρα, οὐχὶ ὡς πρόσωπον, οὐδὲ ὡς τι ἀντικείμενον ἢ πρᾶγμα, ἀλλ' ὡς δικαίωμα ἢ προνόμιον ἐπιστρέφει τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς εἰς τὸν Θεόν, ὅστις τὸ δικαίωμα ἢ προνόμιον τοῦτο ἔδωκεν ὑπὸ ὄρους, οἱ ὅποιοι ὁμως ὄροι παρεβιάσθησαν. — Ἐκκλ. ιβ'. 7.

(4) «Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πνεύματος [**ροῦαχ**— τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς, τοῦ σπινθηροῦ τῆς ζωῆς] ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ πνεῦμα [**ροῦαχ**, τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς, τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς.] » Ἐκκλ. η'. 8.

Διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὰ ἀπολεσθέντα ταῦτα δικαιώματα ἢ προνόμια τῆς ζωῆς, τὰ ὅποια ἕκαστος ἄνθρωπος παραχωρεῖ εἰς τὸν Θεὸν ἐν τῷ θανάτῳ, ἐξηγοράσθησαν πάντα διὰ τοῦ πολυτίμου αἵματος, καὶ ὁ ἐξαγοραστὴς διακηρύσσεται ὡς ὁ Νέος Ζωοδότης, ὁ ἀναγεννητὴς ἢ πατὴρ τοῦ γένους, μέλλων νὰ παράσχῃ ζωὴν ἐν ἀφθονίᾳ, εἰς πάντας ὁ-

σοι θέλουσι δεχθῆ αὐτὸν μέχρι τέλους.

Ἐκ τῆς Καινῆς δὲ Διαθήκης θὰ παραθέσωμεν ἓν μόνον παράδειγμα: —

«Τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος [σπινθῆρος ζωῆς, πνοῆς ζωῆς] νεκρόν ἐστιν.» — Ἰάκωβ. β'. 26.

**ΑΙ ΛΕΞΕΙΣ ΡΟΥΑΧ, ΠΝΕΥΜΑ, ΣΗΜΑΙΝΟΥΣΙ
ΝΟΥΝ, ΘΕΛΗΣΙΝ.**

Ἐπειδὴ ὁ νοῦς ἢ θέλησις εἶναι ἀόρατος δύναμις ἢ ἐπιρροή, ταῦτα ἀντιπροσωπεύονται διὰ τῶν ἰδίων λέξεων ἓν τε τῇ Ἑβραϊκῇ καὶ Ἑλληνικῇ γλώσσει, ὡς τὰ ἐπόμενα παραδείγματα ἀποδεικνύουσι: —

(σι) «Καὶ ἀπεκρίθη ἡ Ἄννα καὶ εἶπεν, οὐχί, κύριέ μου, ἐγὼ εἶμαι γυνὴ κατατεθλιμμένη τὴν ψυχὴν [τὸ πνεῦμα ρούαχ, τὸν νοῦν, τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν]». — Α. Σαμλ. α'. 15.

(σι) «Ὁ ἄφρων ἐκθέτει δλην αὐτοῦ τὴν ψυχὴν [τὸν νοῦν — ρούαχ, τὰ σχέδια, τὰς σκέψεις, τοὺς σκοποὺς].» — Παρμ. κθ'. 11.

(σι) «Ὁλιγοψύχησε τὸ πνεῦμά μου [ρούαχ, ὁ νοῦς, τὸ θάρρος].» — Ψαλμ. οζ'. 3.

(σι) «Τὸ πνεῦμά μου [ρούαχ — ὁ νοῦς] διερευνᾷ». — Ψαλμ. οζ'. 6.

(σι) «Ὁ πιστὸς τὴν ψυχὴν (τὸ πνεῦμα) τὸν νοῦν τὴν διάθεσιν». — Παροιμ. ια'. 13.

(σι) «Πᾶσαι αἱ ὁδοὶ τοῦ ἀνθρώπου φαίνονται ὀρθαὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ πλὴν ὁ Κύριος σταθμίζει τὰ πνεύματα [ρούαχ, τὸν νοῦν, τὰς σκέψεις, τὰ ἐλατήρια]». — Παροιμ. ιστ'. 2.

(σι) «Ἡ ὑπερηφανία προηγείται τοῦ ὀλέθρου, καὶ ἡ ὑψηλοφροσύνη τοῦ πνεύματος [ρούαχ, τῆς διαθέσεως θελήσεως, τοῦ νοῦ] προηγείται τῆς πτώσεως». — Παροιμ. ιστ'. 18.

(σι) «Καλλίτερον γὰ εἶναι τις ταπεινῶφρων [ταπεινοῦ πνεύματος ρούαχ, διαθέσεως, νοῦ]». — Παροιμ. ιστ'. 19.

(σι) «Ματαιότης καὶ θλίψις πνεύματος [ρούαχ — νοῦ].» — Ἐκκλησ. σί'. 9.

(σι) «Μακρόθυμος [ὑπομονητικῶς πνεύματος, ρούαχ, διαθέσεως, νοῦ] ὑψηλόφρων [ὑπερηφάνου πνεύματος, ρούαχ, νοῦ διαθέσεως]». Μὴ σπεῦδε ἐν τῷ πνεύματί σου [ρούαχ, εἰς τὸν νοῦν σου, τὴν ψυχολ, διάθεσιν]. — Ἐκκλ. ζ'. 8, 9.

Προσέτι ὀλίγα τινὰ παραδείγματα ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης :—

(σι) «Τὸ παιδίον [ὁ Ἰωάννης] ἠῤῥαξε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι [κατὰ τὸν νοῦν, τὸν χαρακτῆρα]» — Λουκ. α'. 80.

(σι) «Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, [τῷ πνεύματι, τὸν νοῦν, τὸν χαρακτῆρα, τὴν διάθεσιν] ζέοντες, τὸν Κύριον δουλεύοντες». — Ρωμ. ιβ'. 11.

(σι) «Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα [τὸν νοῦν, τὸν χαρακτῆρα] τοῦ κόσμου ἐλάβομεν». — Α. Κορθ. β'. 12.

(σι) «Οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου [εἰς τὸν νοῦν μου]». — Β'. Κορθ. β'. 13.

(σι) «Ἀνανεοῦσθε τῷ πνεύματι [κατὰ τὸν χαρακτῆρα, τὴν διάθεσιν] τοῦ νοῦς ὑμῶν». — Ἐφεσ. δ'. 23.

(σι) «Ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέως καὶ ἡσυχίου πνεύματος [νοῦ, διαθέσεως]». — Α'. Πέτρ. γ'. 4.

Ἡ Γραφικαὶ αὐταὶ ἐκδοχαὶ τῶν πρωτοτύπων αὐτῶν λέξεων ἀντιστοιχοῦσιν ἀκριβῶς πρὸς ἣν ἔννοιαν ἐκλαμβάνονται καὶ ἐν τῇ συνήθει ὁμιλίᾳ διότι οὐχὶ μόνον κάμομεν λόγον περὶ τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἐπίσης περὶ πρᾶου καὶ εὐγενοῦς πνεύματος, περὶ ἀγαθοῦ πνεύματος, ὀργίλου πνεύματος ἢ διαθέσεως, περὶ πνεύματος πικρίας, κλπ., κλπ., ἀλλὰ τὰς ἐκφράσεις ταύτας χρησιμοποιοῦμεν ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ζῶα τόσον ὅσον καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ γεγονὸς δὲ τοῦ ὁποίου τὴν ἀπόδειξιν ἐπιχειροῦμεν ἐνταῦθα μαρτυρεῖται ποικιλοτρόπως, — ὅτι δηλ. τὸ πνεῦμα δὲν εἶναι ὁ πραγματικὸς ἄνθρωπος, οὐδὲ ἄλλος τις ἄνθρωπός, ἀλλ' ὅτι ἡ λέξις αὕτη, ὅποταν ἀναφέρεται ἐν σχέσει πρὸς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου, σημαίνει ἀπλῶς τὸν σπινθῆρα τῆς ζωῆς, ἢ τῆς δυνάμεως τῆς ζωῆς, ὅστις εἶναι κοινὸς εἰς πάντα τὰ ζῶα.